

محیط طبیعی شهر

تألیف:

دکتر کمال امیدوار

عضو هیأت علمی دانشگاه یزد

1402

فهرست مطالب

15	مقدمه
17	فصل اول: مفاهیم و عوامل مؤثر در ایجاد و ساختار شهر
17	1-1- تعریف شهر
17	2-1- جغرافیای شهری
17	3-1- شهرنشینی
18	4-1- شهرگرایی
18	5-1- مادرشهرها
18	6-1- برنامه‌ریزی
19	7-1- منطقه
19	8-1- برنامه‌ریزی شهری
19	9-1- طرح‌ریزی شهری
20	10-1- پژوهش‌های منطقه‌ای
20	11-1- بررسی‌های طبیعی و جغرافیایی و نقش آن در برنامه‌ریزی شهری
24	12-1- نقش عوارض طبیعی و ناهمواری‌های زمین در ساخت شهر
26	فصل دوم: الگوهای شهری و معرفی برخی الگوهای مکان شهر از نظر عوامل طبیعی...
26	1-2- شناخت الگوهای شهری
28	2-2- الگوها و فرایندهای فعال شهرها
31	3-2- محیط طبیعی مطلوب شهری
32	4-2- فرایندهای ساختمانی و تکتونیک و الگوهای شهری
32	1-4-2- فرایندهای بزرگ مقیاس نخستین
	2.4.2
	پستی و
34	بلندی‌های زمین
37	3-4-2- معرفی برخی از فرایندهای ساختمانی و تکتونیک و الگوهای شهری
37	1-3-4-2- ساختمان‌های افقی و الگوهای شهر
38	2-3-4-2- ساختمان‌های چین خورده و الگوهای شهری
39	3-3-4-2- الگوی شهری در ساختمان گسلی
41	4-3-4-2- ساختمان آذرین نفوذی و الگوی شهری
42	5-3-4-2- فرایندهای ناشی از مواد آذرین خروجی

- 75 ..... 1_3_4_4 مخاطرات اولیه آتشفشان
- 76 ..... 2_3_4_4 مخاطرات ثانویه آتشفشان
- 76 ..... 4_4_4 مطالعه فعالیت آتشفشان‌های ایران

فصل پنجم: جزیره گرمایی شهر

- 78 ..... 1_5 مقدمه
- 78 ..... 2_5 جزیره گرمایی شهر
- 81 ..... 3_5 عوامل ایجاد جزیره گرمایی شهر
- 83 ..... 4_5 ارتباط تغییر اقلیم جهانی و جزایر گرمایی شهر
- 83 ..... 5_5 اهمیت جزایر گرمایی شهر
- 84 ..... 6_5 گسترش و شدت جزیره گرمایی شهر
- 86 ..... 7_5 نوسان‌های جزیره گرمایی شهر
- 87 ..... 8_5 اثرات و پیامدهای جزیره گرمایی شهر
- 87 ..... 1_8_5 اثر جزیره گرمایی شهر بر میزان برف
- 87 ..... 2_8_5 اثر جزیره گرمایی شهر بر میزان یخبندان
- 88 ..... 3_8_5 اثر جزیره گرمایی شهر بر مه
- 88 ..... 4_8_5 مقایسه رطوبت، تبخیر و ریزش‌های جوی بین شهر و حومه
- 90 ..... 5_8_5 شهر، محرک بارش
- 91 ..... 6_8_5 اثر آلودگی هوای شهر بر مقدار تابش خورشیدی
- 91 ..... 7_8_5 اثر نسیم حومه - شهر
- 92 ..... 8_8_5 تأثیر باد بر جزیره گرمایی شهر
- 93 ..... 9_8_5 اثر جزیره گرمایی شهر بر فرایندهای زیستی و اقتصادی

فصل ششم: اقلیم و برنامه‌ریزی شهری

- 94 ..... 1_6 مقدمه
- 95 ..... 2_6 اثر عوامل اقلیمی در برنامه‌ریزی شهری
- 97 ..... 3_6 اثر تابش آفتاب در برنامه‌ریزی شهری
- 97 ..... 4_6 اثر ارتفاع و پستی و بلندی در برنامه‌ریزی شهری
- 98 ..... 5_6 تغییرات موازنه گرمایی در سطوح شهری
- 100 ..... 6_6 تفاوت شکل ضریب بازتاب (آلبیدو) سطوح شهری
- 101 ..... 7_6 تغییر در ترکیبات جو شهر
- 104 ..... 8_6 الگوی باد و گردش هوا در سطح شهری

- 105 ..... 9_6- اثر معماری شهر بر الگوی بادها
- 107 ..... 10_6- روش بررسی ویژگی‌های عناصر اقلیمی شهر
- 110 ..... 11_6- کاربرد بررسی‌های اقلیمی در طرح‌های شهری

فصل هفتم: سیلاب و شهرها 111

- 111 ..... 1_7- مقدمه
- 112 ..... 2_7- تأثیر توسعه شهرها بر عملکرد حوضه‌های آبخیز
- 112 ..... 3_7- تعریف سیلاب
- 113 ..... 4_7- انواع سیل
- 114 ..... 5_7- علل وقوع سیل
- 115 ..... 1_5_7- عوامل طبیعی
- 116 ..... 2_5_7- عوامل انسانی
- 119 ..... 6_7- روش‌های جلوگیری از سیلاب‌های شهری و کنترل سیل
- 120 ..... 7_7- خطر سیل در شهرهای ایران
- 121 ..... 8_7- سیلابی شدن متفاوت شهرها
- 122 ..... 9_7- اشکال ناهمواری حاصل از رسوب‌گذاری رودخانه‌ای و شهرها
- 122 ..... 1_9_7- شرایط تراکمی، تغییر موقعیت آبراهه‌ها و اهمیت اقتصادی رسوب‌ها
- 124 ..... 2_9_7- مخروپ‌افکنه‌ها و شهرها
- 125 ..... 3_9_7- شهرها روی پرشدگی دره‌ها
- 127 ..... 4_9_7- دشت‌های سیلابی و شهرها

فصل هشتم: آلودگی هوا و شهرها 132

- 132 ..... 1_8- ضرورت بررسی آلودگی هوای شهرها
- 133 ..... 2_8- معرفی آلاینده‌های دارای پتانسیل آلودگی هوای شهرها
- 134 ..... 3_8- صورت‌های مختلف آلودگی و ترکیبات شیمیایی ایجادکننده آلاینده‌های ثانویه
- 136 ..... 4_8- منابع آلودگی هوا در شهرها
- 136 ..... 5_8- معرفی آلاینده‌های مهم موتورهای بنزینی در شهرها
- 138 ..... 6_8- آلودگی هوا و شرایط پایداری
- 138 ..... 7_8- آلودگی هوای شهرها و سامانه‌های فشار جو
- 140 ..... 8_8- معرفی برخی روش‌های کنترل آلودگی هوای شهرها
- 141 ..... 9_8- عناصر هواشناسی مؤثر بر آلودگی هوای شهرها
- 141 ..... 10_8- پدیده وارونگی دما و آلودگی هوای شهرها

142	.....	10-8-1	ارتباط آلودگی هوا با انواع وارونگی هوا در شهرها
144	.....	11-8	فشار هوا و آلودگی هوای شهرها
145	.....	12-8	باد و آلودگی هوای شهرها
147	.....	13-8	بارش و آلودگی هوای شهرها
147	.....	14-8	معرفی شاخص‌ها و استانداردهای آلودگی هوا
147	.....	1-14-8	استانداردهای آلودگی هوا و شاخص‌های کیفیت هوای شهرها

فصل نهم: بررسی برخی مطالعات طبیعی (زمین شناسی و توپوگرافی)

156	.....		در طرح‌های جامع شهری
156	.....	1-9	بررسی‌های زمین‌شناسی
156	.....	1-1-9	کاربرد بررسی‌های زمین‌شناسی در طرح‌ریزی شهری
159	.....	2-9	بررسی‌های توپوگرافیک
159	.....	1-2-9	هدف مطالعات توپوگرافی شهری
159	.....	2-2-9	مفهوم واژه توپوگرافی در مطالعات شهری
160	.....	3-2-9	وضعیت توپوگرافی ایران و نقش آن در استقرار شهرها
160	.....	4-2-9	گونه‌شناسی شهری براساس حوضه‌های توپوگرافیک
161	.....	1-4-2-9	توپوگرافی کوهستانی
163	.....	2-4-2-9	توپوگرافی پایکوهی
164	.....	3-4-2-9	توپوگرافی واحه‌ای با شهرهای تپ قلع یا دژ شهرها
165	.....	4-4-2-9	توپوگرافی جلگه‌ای و ساحلی
167	.....	5-2-9	کاربرد بررسی‌های توپوگرافیک در مطالعات شهری
167	.....	1-5-2-9	تعیین نقش عوارض طبیعی در گسترش شهرها
168	.....	2-5-2-9	تعیین حوضه‌های آبریز
168	.....	3-5-2-9	تعیین جهت خیابان‌های شهری، تناسب شیب دامنه‌ها
170	.....	4-5-2-9	تعیین مسیر شبکه‌های ارتباطی
170	.....	5-5-2-9	شناسایی مراکز فراغتی و استراحتی در اطراف شهرها
171	.....	6-5-2-9	توپوگرافی و فعالیت‌های اقتصادی در پسرانه‌های شهری
172	.....		پیوست: دانش‌واژه‌ها
180	.....		کتابنامه
188	.....		نمایه موضوعی